

LUKA BEKIĆ

*Međunarodni centar za podvodnu arheologiju u Zadru
Božidara Petranovića 1
HR – 23000 Zadar
lbekic@icua.hr*

NUMIZMATIČKI NALAZI IZ UVALE VEŠTAR

**UDK: 904:737.1(497.5-37 Rovinj) »652/653«
Izvorni znanstveni rad**

U radu se obrađuju numizmatički nalazi pronađeni u uvali Veštar kod Rovinja tijekom posljednjih dvadesetak godina. Novac je uglavnom pronađen na morskoj obali zajedno s drugim arheološkim nalazima ispranim iz zemljanog profila. Od 2008. g. provode se podvodna arheološka iskopavanja ovog nalazišta pa se predstavljeni numizmatički nalazi koriste u analizi rezultata dosadašnjih istraživanja.

*Ključne riječi: Veštar, nalazi novca, podvodna istraživanja, slučajni nalazi
Key words: Veštar, Coin finds, Underwater excavation, Stray finds*

Južno od grada Rovinja na zapadnoj obali Istre, nalazi se od vjetra dobro zaštićena uvala Veštar. Na ponekim topografskim i starijim kartama nosi ime Luka Veštar ili *Porto Vestre*. Ovo ime uvala je zaslužila zbog svoje dobre zaštićenosti od jake bure ili juga, ali i zbog tradicije korištenja kao luke. Iz vrlo skromnih antičkih pisanih izvora ovo mjesto je poznato kao *Vistrum*. Donedavno se nije mnogo pisalo o značaju Veštra kao arheološkog nalazišta ili značajnije luke kroz povijest (STARAC 1995; BEKIĆ 2001), međutim to se istraživanjima u posljednjih desetak godina značajno mijenja (BEKIĆ 2001; BEKIĆ *et al.* 2011). Novijim arheološkim istraživanjima dobio se bolji uvid u vrijeme i intenzitet korištenja Veštra kao luke, a kroz buduća istraživanja pokušat će se posebice istražiti kasnija razdoblja ovog nalazišta. U ovom radu prikazuju se numizmatički nalazi prikupljeni na prostoru uvale Veštar u zadnjih nekoliko desetljeća.¹

¹ Kovanice obrađene u ovom radu pronašao sam tijekom posljednjih dvadesetak godina. Ljubav prema numizmatici mogu zahvaliti nalazima novca na ovom i drugim nalazištima tijekom srednjoškolskih dana, ali također i uputama i znanju koju mi je u ovoj disciplini pružio Ivan Mirnik. Stoga mu ovom prilikom zahvaljujem na svemu dobrome prilogom koji me vezuje upravo uz početke moje povezanosti s numizmatikom.

NOVAC

U Veštru su dosada bili pronađeni samo rimski i bizantski novci, usprkos tome što se tu počesto nalaze i predmeti koji se mogu datirati u razdoblje od 15. do 18. st. U značajnom katalogu autorice Alenke Miškec (*FMRHr*, MIŠKEC 2002) obrađeno je 316 kovanica pronađenih u Veštru, koje se nalaze u Arheološkom muzeju Istre u Puli (32 kom.), Zavičajnom muzeju u Rovinju (22 kom.), Arheološkom muzeju u Zagrebu (1 kom.)² te u neimenovanoj privatnoj zbirci (svi ostali). Novac obrađen ovom prilikom ne nalazi se u navedenom djelu, pa se može reći kako je ovaj skup jedna od dopuna istarskih "Fündmunzen". Većina novca pronađenog u Veštru je u vrlo lošem stanju, zbog čega za veliki broj nije bilo moguće odrediti točnog vladara, ili uopće tip kojem novac pripada. Razlog tomu je nagrizajuće djelovanje slane morske vode na njih, jer je većina pronađena među stijenama na obali mora. Tek nekoliko primjeraka je vrlo dobro očuvano.

U ovom skupu vjerojatno najraniji novac je jedan u potpunosti istrunuo bakreni as (kat. 1). Pronađen je prilikom podvodnog arheološkog istraživanja rimske luke u Veštru 2011. g. Novac je očuvan samo u komadu korozije, a kada je prelomljen po sredini, otkrio se otisak nekadašnjeg lica i naličja u negativu.³ Prepoznaju se noge boginje kao i natpis Mone(ta Avgvsti) S C, a kovanica je u dimenziji brončanog asa. Najvjerojatnije je riječ o asu Domicijana koji je vrlo često kovao novac s ovakvim reversom. Moguće je riječ i o nekom drugom vladaru prve polovine 2. st. kao što su Antonin Pije ili Hadrijan, koji su također kovali ovakav novac.

Slika 1. Otisak reversa novca broj 634 na unutrašnjoj strani tvrde kore korozije.

Zatim slijedi još jedan sasvim nečitljiv as (kat. 2), iz 1. ili 2. st. te jedan vrlo izlizan as Trajana (kat. 3) iz 2. st. Sljedeći je dobro očuvan sestercij Maksimina (kat. 4) iz prve polovine 3. st. Tom dobu vjerojatno se može pripisati i jedan posve korodiran i fizički oštećen (namjernim udarcima?) antoninijan (kat. 5). To je primjerak jako oštećenog dvostrukog srebrnjaka koje je Karakala počeo označavati zrakastom krunom, ali su kroz nekoliko desetljeća izgubili svoj srebrni sastav. Nakon ovih nekoliko ranijih primjeraka, kronološki slijede četiri antoninijana na bakrenoj osnovi iz druge polovine 3. st.

² Taj usamljeni primjerak u AMZ-u je moj nalaz i poklon Muzeju, zbog čega je i ovdje ponovno naveden. Primjerci novca obrađeni ovdje već se nalaze u zbirci Zavičajnog muzeja u Rovinju.

³ Pokatkad su kovanice pronađene u moru u toj mjeri korodirale da se nekadašnja kovina pretvorila u prah, a sloj korozije u tvrdi koru koja se ne može čistiti. U tom slučaju moguće je prelomiti ovu koru uzdužno te, ako ima sreće, u unutrašnjosti korozije primijetiti negativno oslikana slova i prikaz s novca. Na taj način pročitani su novci s istraživanja u Verigama na Brijunima (BEKIĆ 2009c, 41, br. 7), a poznato mi je još nekoliko takvih slučajeva.

Od novca 4. st. može se tipološki odrediti dvadesetak primjeraka, dok su ostali samo prema svojim općim karakteristikama odredivi kao novac 4. ili 5. st. Najzanimljiviji su primjerci novca uzurpatora Magna Maksima (kat. 27) i njegova sina Flavija Viktora? (kat. 28). Magno Maksim je vladao od 383. do 388. g. i ovaj novac se u *RIC*-u vodi kao više ili manje rijedak. U Veštru su tako pronađena već četiri primjerka ovog novca uzimajući u obzir da se dva nalaze u privatnoj zbirci (MIŠKEC 2002, 268, kat.118,119). Uz nalaze iz Veštra, u Istri ih je poznato još samo nekolicina. Na Vižuli ih je pronađeno četiri (ZUCCON 1993, 39; ZUCCON 1994, 31; MIŠKEC 2002, 140) te još samo tri i to po jedan s nalazišta Brijuni-Kastrum, Trogrla pećina i Rim kod Roča (MIŠKEC 2002, 58, 84,186). Ostali novac 4. st. pripada razmjerno čestim tipovima, posebice novac tipa "Fel Temp Reparatio" i "Salus Rei Pvblicae" kojeg se u Veštru najčešće nalazi.

Može se prepoznati i par primjeraka ranog 5. st. poput tipa "Gloria Romanorum" i "križ u vijencu", a ostale samo prema svojim značajkama poput dimenzije i silueta možemo odrediti okvirno u 5.st.

Novci tipa "Gloria Romanorum" navode se u *RIC*-u kao *scarce*, rijetki. Ovakav tip s oznakom kovnice SM (kat. 55), koja se prema *RIC*-u pripisuje Sisciji, navodi se čak i kao *rare* - vrlo rijedak (*RIC* X, 338). Nažalost, kao i većina novca iz Veštra i ovi primjerci su slabo očuvani pa ne mogu poslužiti za otkrivanje detalja na njima.

Nakon vremenskog odmaka više od 50 godina, sljedeći novac je brončanih dvadeset numija cara Mauricija Tiberija kovanih u Raveni na samom kraju 6. st. (kat. 59). Taj novac inače nije čest, u Istri je također poznato još samo nekoliko primjeraka, a ovaj veštarski primjerak je i razmjerno dobro očuvan što ga čini još značajnijim nalazom. No još je zanimljiviji kasniji nalaz, folis cara Konstansa II. iz početka druge polovine 7. st.(kat. 60). Ovaj slabije očuvan folis označen je velikim slovom m. Veliko "malo m" se na folisima prikazivalo u vrijeme vladara Tiberija II. Constantina (578.-582.), Mauricija Tiberija (582.-602.), Foke (602.-610.), Heraklija (610.-641.), Constantina II. i Heraklona (641.) te Constansa II. (641.-668.). Međutim, samo jedan vladar je na ovakvom folisu kovao avers s prikazom većeg i manjeg cara jednog pored drugog, a to je bio Konstans II., koji je pored sebe ovjekovječio i svoga sina, augusta Konstantina IV. Na reversu su i prikazi stojećih figura cezara, sinova Heraklija i Tiberija. Ovaj novac je prilično rijedak (na dražbama u aukcijskim kućama kotira od oko 500 eura) pa je tako i ovaj pronalazak mala senzacija iz Veštra.

KATALOG NOVCA⁴**1. st.****1. Domicijan? Druga polovina 1. st.?**

Ae. 29 mm. As.

Av: nečitljivo

Rv: MONE[TA AVGVSTI]

S⊥C

Moneta stoji nalijevo, desnicom ispred sebe drži vagu, a ljevicom pridržava rog obilja.
Podvodno istraživanje 2011, Sonda A2, SJ 1.

2. 1.-2. st.

Ae. 26-27 mm. As.

Av: nečitljivo

Poprsje.

Rv: nečitljivo

2. st.**3. Trajanus (98.-117.). Roma. 112.-114. g.**

Ae. 26 mm. As.

Av: [IMPCAESNERVAETRAIANOAVGGERDACPMTRPCOSVIPP]

Poprsje nadesno, ovjenčan.

Rv: [FELICIT]A[S] AV[GVST]

S⊥[C]

Boginja stoji nalijevo. U ljevici drži rog obilja uz tijelo, a u desnici kaducej ispred prsa.
(*RIC* II, 625, str.288)

⁴ Fotografije novca za katalog izradili su Damir Matošević (kat 4, 6, 14, 15, 18, 27, 56) i Luka Bekić (kat.3, 7, 16, 22, 33, 54, 59, 60).

3. st.**4. Maximinus (235.-238.). Roma. 236.-238. g.**

Ae. 30-31,5 mm. Sestertius.

Av: MAXIMINVS PIVS AVG GERM

Poprsje nadesno, ovjenčan, u plaštu.

Rv: F[IDE]S MILIT[V]M

S ⊥ C

Fides stoji nalijevo, u svakoj ruci drži standardu.

(RIC IV(II), 146, 78; Objavljeno: BEKIĆ 2001, 172, kat.1)

5. Prva polovina 3. st.?

Ag. 27 mm. Antoninianus.

Av: nečitljivo

Poprsje nadesno, zrakasta kruna?

Rv: nečitljivo

6. Gallienus (253.-268.). Siscia? 260.-268. g.

Ae. 18.5-16 mm. Antoninianus.

Av: [GALLIE]NVS [AVG]

Glava nadesno, sa zrakastom krunom.

Rv: [V]BERT[AS AVG]

Božica Uberitas stoji nalijevo. U ljevici drži grozd, a desnicom drži rog obilja.

(RIC V(I) 183, 585 ili 156, 287; Objavljeno: BEKIĆ 2001, 173, kat.2)

7. Druga polovina 3. st.

Ae. 18 mm. Antoninianus.

Av: nečitljivo

Glava nadesno, zrakasta kruna.

Rv: [FELICITASAVG]

Felicitas stoji nasuprot, glava nadesno. U desnici drži dugi kaducej, a u ispruženoj ljevici kuglu.

Vjerojatno izdanje Galijena.

8. Druga polovina 3. st.

Ae. 17-18 mm. Antoninianus.

Av: nečitljivo

Poprsje nadesno, zrakasta kruna.

Rv: nečitljivo

Stojeća figura, na desnoj strani nečitljiva oznaka kovnice.

Prema izgledu portreta i načinu kovanja vjerojatno je riječ o Klaudiju II.

4. st.**9. Constantinus I. (306.-307.-337.).**

Ae 19 mm. Ae III.

Av: [CONSTAN] TINVSAVG

Poprsje nadesno.

Rv: [DN]CONSTANTI[NIMAXAVG]

Natpis u vijencu

VOTA

XXX

(BRÜCK 1962, 98)

10. Crispus (317.-326.). Treveri? 323.-324. g.

Ae. 17,5-13,5 mm. Aes III. Mjestimično se vide tragovi posrebrejenja.

Av: [CR]IS[PVSNBCAES]

Poprsje nadesno, ovjenčan.

Rv: CAE[SARVMNOS]STRORV[M]

⊥

•P[]

U zatvorenom vijencu VOT • X u dva reda.

(BRÜCK 1961, 101; *RIC* VII, str: 115, 135, 202, 260; Objavljeno: BEKIĆ 2001, 173, kat.3)

11. Constantinus I. (306.-307.-337.) Constantinus II. (317.-337.-340.) Constans (333.-337.-350.) ili Constantius II. (324.-337.-361.). Oko 335.-341. g.

Ae. 13-14 mm. Ae IV.

Av: nečitljivo

Poprsje nadesno, biserna dijadema.

Rv: [GLOR IAEXERC ITVS]

Dva vojnika stoje nasuprot, u sredini jedan bojni znak.

(BRÜCK 1961, 27-30)

12. Constans (333.-337.-350.) ili Constantius II. (324.-337.-361.). Oko 343.-348. g.

Ae. 15 mm. Ae IV.

Av: [nečitljivo]

Poprsje nadesno, dijadema.

Rv: [VICTORIAEDDAVCCQNN]

Dvije Viktorije stoje nasuprot i drže vijence.

(BRÜCK 1961, 80, 81)

Novac je dosta oštećen pa se na naličju vidi samo jedna Viktorija lijevo.

13. Constans (337.-350.), Constantius II. (337.-361.). Oko 347.-348. g.

Ae. 13-16 mm; Aes IV.

Av: nečitljivo

Poprsje nadesno.

Rv: [VICTORIAE D]D A[VC CQ NN]

Dvije Viktorije stoje jedna nasuprot drugoj. Između njih visoka palma. Obje drže u rukama vijenac.

(BRÜCK, 80; *RIC* VIII, str: 152, 181, 209, 322, itd; Objavljeno: BEKIĆ 2001, 174, kat.4)

14. Constans (337.-350.), Constantius II. (337.-361.). Aquileia. Oko 347.-348. g.

Ae. 11-12 mm. Aes IV.

Av: []P[FAVG]

Poprsje nadesno. Dijadema s rozetama.

Rv: [VICTO]RI[AE DD AVC CQ NN]

Dvije Viktorije stoje jedna nasuprot drugoj. Između njih palma. Obje drže u rukama vijenac.

Iznad Viktorija još jedan vijenac.

(BRÜCK 1961, 80; *RIC* VIII, str: 152, 181, 209, 322, itd; Objavljeno: BEKIĆ 2001, 173, kat.5)

15. Constantius II. (337.-361.). Oko 348.-355. g.

Ae. 20-22mm. Aes II.

Av: [D]NCONSTAN [T]IVSP[FAVG]

Poprsje nadesno, s bisernom dijademom, dvije trakice i kosom u uvojcima. U plaštu i oklopu.

Rv: [FEL]TEMPRE PARATIO

Γ(?)⊥

Car stoji nalijevo i nogom gazi konja na kojem jaše neprijatelj. Desnicom ga probada kopljem, a ljevicom drži štit. Neprijatelj s bradom bez kape leži na konju, koji je povio glavu prema podu. Ruku uzdiže u obranu. Odsječak odvojen crtom.

(BRÜCK 1961, 19; *RIC* VIII, str: 436, 454, 476, 478, 497; Objavljeno: BEKIĆ 2001, kat. 6)**16. Constantius Gallus (351.-354.).** Kyzicus ili Nicomedia. 351.-354. g.

Ae. 18-20 mm. Ae II.

Av: DNFLCLCONSTANTIVSNOBCAES

Poprsje nadesno, golglav.

Rv: FELTEMPRE PARATIO

Car stoji nalijevo i nogom gazi konja na kojem jaše neprijatelj. Desnicom ga probada kopljem, a ljevicom drži štit. Neprijatelj ljevicom drži konja oko vrata, a desnicu drži uvis u obranu.

(BRÜCK 1961, 19)

17. Constantinus Gallus (351.-354.). Constantinopolis. 351.-354. g.

Ae. 16,5-18,5 mm. Aes II.

av: [DNFLCL]CONSTANTI[VSNOBCAE]S

Poprsje nadesno. Glava bez ukrasa?

rv: [FELTEMPRE PARATIO]

⊥

CONSA

Car stoji nalijevo i koljenom pritišće konja na kojem jaše neprijatelj. Desnicom ga probada kopljem, a ljevicom drži dugi ovalni štit. Neprijatelj s duguljastom kapom leži na konju, koji je povio glavu prema podu. Odsječak odvojen crtom.

(BRÜCK 1961, 17, 18; *RIC* VIII, 458, 122; Objavljeno: BEKIĆ 2001, 175, kat.8)

18. Constantius Gallus (351.-354.). Aes III. Siscia. 351.-354. g.

Ae. 19-21 mm. Aes III.

Av: DNCONSTANTIVSIVNNOBC

Poprsje nadesno u oklopu i plaštu. Glava bez ukrasa.

Rv: FELTEMP[RE PAR]ATIO

⊥

AS[IS]

Car stoji nalijevo i koljenom pritišće neprijatelja na konju. Desnicom ga probada kopljem, a ljevicom drži štit. Neprijatelj s kapom leži na konju, koji je povio glavu prema podu. Ruku uzdiže u obranu.

(BRÜCK 1961, 20, 21; *RIC* VIII, 375, 351; Objavljeno: BEKIĆ 2001, 175, kat.7)

Vidljivo dvostruko kovanje istog tipa. Na reversu s većim pomakom.

19. Constantius II. (337.-361.). Oko 351.-361. g.

dim: 17x15mm; Aes III.

Av: nečitljivo

Poprsje nadesno, s dijademom, u oklopu i plaštu.

Rv: [FELTEMP REPARATIO]

⊥°

Car stoji nalijevo i koljenom gazi konja na kojem jaše neprijatelj. Desnicom ga probada kopljem, a ljevicom drži dugi ovalni štit. Neprijatelj s duguljastom kapom bez brade, pruža ruku u obranu, leži na konju, koji je povio glavu prema podu. Ispod koplja kružnica.

(BRÜCK 1961, 20, 21; *RIC* VIII, str: 224, 375, 388, 436, 437, 458, 498; Objavljeno: BEKIĆ 2001, 175, kat.9)**20.** Constantius II. (324.-337.-361.). Aquileia. 352.-355. g.

Ae. 18 mm. Ae II.

Av: [DNCONSTAN] TIVSPFAVG

Poprsje nadesno, u oklopu i plaštu, biserna dijadema.

Rv: [FELTEMP] REPARATIO

⊥

AQS•

Car stoji nalijevo i nogom gazi konja na kojem jaše neprijatelj. Desnicom ga probada kopljem, a ljevicom drži štit. Neprijatelj ruku uzdiže u obranu. Štit pod nogama cara.

(BRÜCK 1961, 16; *RIC* VIII, 205var, str.334.)

21. Constantius Gallus (351.-354.), Iulianus (360.-363.). Aquileia? Oko 352.-361. g.

Ae. 16,5-17 mm. Aes III.

Av: nečitljivo

Poprsje nadesno. Gologlav, u plaštu i oklopu.

Rv: [FELTEMPRE P]ARATIO

⊥ • ili *

Car stoji nalijevo i koljenom gazi konja na kojem jaše neprijatelj. Ispod noge kojom gazi nalazi se štit. Desnicom ga probada kopljem, a ljevicom drži štit. Neprijatelj gleda prema caru, pruža ruku u obranu i leži na konju, koji je povio glavu prema podu. Ispod koplja točka. (BRÜCK 1961, 20, 21; *RIC* VIII, str. 333, 335; Objavljeno: BEKIĆ 2001, kat.10)

22. Constantius II. (324.-337.-361.). Aquileia. Oko 355.-361. g.

Ae. 19 mm. Ae II.

Av: DNCONSTAN TIVSP[FAVG]

Poprsje nadesno, biserna dijadema.

Rv: [FEL]TEMP [REPARATIO]

II⊥*

Car stoji nalijevo i nogom gazi konja na kojem jaše neprijatelj. Desnicom ga probada kopljem, a ljevicom drži štit. Neprijatelj diže ruku u obranu. Lijevo od koplja nalazi se oznaka II, a desno od koplja zvjezdica, što čini oznaku *officine* u Akvileji. Oznaka u odsječku nije vidljiva. (BRÜCK 1961, 21; *RIC* VIII, 215, str.335-336)

23. Constantius II. (324.-337.-361.). Oko 355.-361. g.

Ae. 15 mm. Ae III.

Av: nečitljivo

Poprsje nadesno, biserna dijadema.

Rv: [FELTEMPRE PARATIO]

Car stoji nalijevo i nogom gazi konja na kojem jaše neprijatelj. Desnicom ga probada kopljem, a ljevicom drži štit. Neprijatelj diže ruku u obranu.

(BRÜCK 1961, 20-21)

24. Constantius II. (324.-337.-361.). Oko 355.-361. g.

Ae. 11 mm. Ae III.

Av: nečitljivo

Poprsje nadesno, biserna dijadema.

Rv: [FELTEMPRE PARA]TIO

Car stoji nalijevo i nogom gazi konja na kojem jaše neprijatelj.

(BRÜCK 1961, 20-21)

Novac je jako oštećen, ali preostali dio je jasno vidljiv. Zanimljiv je položaj zadnje noge konja kao i neprijateljevog štita pod nogama cara.

25. Valentinianus I. (364.-375.), Valens (364.-378.), Gratianus (367.-383.) ili Valentinianus II. (375.-392.). Oko 364.-378. g.

Ae. 13-14 mm. Aes III.

Av: nečitljivo

Poprsje nadesno s bisernom dijademom koja završava sa dvije trakice, u oklopu i plaštu.

Rv: [GLORIARO MANORVM]

Car stoji nadesno, desnicu drži na glavi zarobljenika koji kleči s lijeve strane. Ljevicom drži labarum.

(BRÜCK 1961, 35, 36; *RIC* IX, str: 14, 20, 44, 46, 64, 66, 95- 97, 119, 122; Objavljeno: BEKIĆ 2001, kat. 11)

26. Arcadius (383.-395.-408.). Oko 383.-395. g.

Ae. 12-13 mm. Ae IV.

Av: DNA[RCADIVSPFAVG]

Poprsje nadesno, biserna dijadema.

Rv: VICTOR [IAAVGGG]

Viktorija hoda nalijevo, desnicom drži vijenac ispred sebe.

(BRÜCK 1961, 81)

27. Magnus Maximus (383.-388.). Aquileia. 387.-388. g.

Ae. 11,5-13 mm. Aes IV.

Av: DNMA[GMA XIMVSPFAVG]

Poprsje nadesno. S bisernom dijademom, u oklopu i plaštu.

Rv: SPESRO [MA NORVM]

⊥

SMAQ

Gradska vrata sa dvije kule. Između kula zvjezdica. Krovovi kula širi. Blokovi zida u 6 redova.

(BRÜCK 1961, 70; *RIC* IX, 105, 55a; Objavljeno: BEKIĆ 2001, kat.12)

28. Magnus Maximus (383.-388.) ili Flavius Victor (384.-388.). Aquileia. 387.-388. g.

Ae. 13 mm. Aes IV.

av: nečitljivo

Poprsje nadesno, biserna dijadema.

rv: [SPESRO MA] NORVM

⊥

[SMA]Q

Gradska vrata sa dvije kule. Između kula zvjezdica.

(BRÜCK 1961, 70; *RIC* IX, 55, str.105)

29. Valentinianus II. (375.-392.), Theodosius I. (379.-395.), Arcadius (383.-395.-408.), ili Honorius (393.-395.-423.). Oko 388.-395. g.

Ae. 12-13 mm. Aes IV.

Av: nečitljivo

Poprsje nadesno. S bisernom dijademom u oklopu i plaštu.

Rv: [SALVSREI PVBLICAE]

P(kristogram) ⊥

Viktorija u pokretu nalijevo, pogled unazad. Ljevicom vuče zarobljenika. Desnicom pridržava trofej na ramenu. U lijevom polju kristogram.

(BRÜCK 1961, 61; *R/C IX*, str: 106, 133, 188, 234, 246, 247, 262, 263, 303, 304; Objavljeno: BEKIĆ 2001, 176, kat.13)

30. Valentinianus II. (375.-392.), Theodosius I. (379.-395.), Arcadius (383.-395.-408.), ili Honorius (393.-395.-423.). Aquileia. Oko 388.-403. g.

Ae. 13-14 mm. Ae IV.

Av: []VS[]

Poprsje nadesno.

Rv: [SALVSREI] PVBLICAE

P (kristogram) ⊥

AQS

Viktorija stoji nadesno, desnicom pridržava koplje na ramenu, ljevicom vuče zarobljenika.

(BRÜCK 1961, 61)

31. Valentinianus II. (375.-392.), Theodosius I. (379.-395.), Arcadius (383.-395.-408.), ili Honorius (393.-395.-423.). Oko 388.-403. g.

Ae. 10-11 mm. Ae IV.

Av: nečitljivo.

Poprsje nadesno.

Rv: [SALVSREI PVBLICAE]

Viktorija hoda nalijevo, desnicom pridržava koplje preko ramena, ljevicom vuče zarobljenika iza sebe.

(BRÜCK 1961, 61)

32. Valentinianus II. (375.-392.), Theodosius I. (379.-395.), Arcadius (383.-395.-408.), ili Honorius (393.-395.-423.). Oko 388.-403. g.

Ae. 12-14 mm. Ae IV.

Av: nečitljivo.

Rv: [SALVSREI PVBLICAE]

Viktorija hoda nalijevo, desnicom pridržava koplje preko ramena, ljevicom vuče zarobljenika iza sebe.

(BRÜCK 1961, 61)

33. Arcadius (383.-395.-408.) ili Honorius (393.-395.-423.). Aquileia ili Roma 388.-403. g.

Ae. 12-14 mm. Ae IV.

Av: []VSPFAVG

Rv: [SALVSREI] PVBLIC[AE]

P (kristogram) ⊥

Viktorija hoda nalijevo, desnicom pridržava koplje preko ramena, ljevicom vuče zarobljenika iza sebe.

(BRÜCK 1961, 61)

Ovaj novac su kovali i Valentinijan II. i Teodozije, ali s obzirom na završetak legende može biti samo riječ o Arkadiju i Honoriju te o kovnicama Akvileja i Rim.

34. Valentinianus II. (375.-392.), Theodosius I. (379.-395.), Arcadius (383.-395.-408.), ili Honorius (393.-395.-423.). Oko 388.-403. g.

Ae. 13 mm. Ae IV.

Av: nečitljivo.

Poprsje nadesno, biserna dijadema.

Rv: [SALVSREI PVBLICAE]

Viktorija hoda nalijevo, desnicom pridržava koplje preko ramena, ljevicom vuče zarobljenika iza sebe.

(BRÜCK 1961, 61)

35. 4. st. Aquileia.

Ae. 15-16 mm. Ae III.

Av: nečitljivo

Poprsje nadesno.

Rv: nečitljivo

Car hoda nalijevo, nogom gazi neprijatelja na desnoj strani.

⊥

AQT

Nekoliko vladara kovalo je novac s prikazom gaženja neprijatelja kao što su Virtus Augustorum ili Virtus Exerciti, ali nije jasno kojem bi ovaj mogao pripadati.

36. 4. st.

Ae 13.

Av: Poprsje nadesno.

Rv: Stojeća figura s kopljem?

37. 4. st.

Ae 12-13 mm. Ae IV.

Av: nečitljiv

Rv: nečitljiv

38. 4. st.

Ae 12 mm. Ae IV.

Av: nečitljiv

Poprsje nadesno, biserna dijadema.

Rv: nečitljiv

39. 4. st.

Ae. 12 mm. Ae IV.

Av: [nečitljivo]

Rv: [nečitljivo]

40. 4. st.

Ae. 15 mm. Ae IV.

Av: nečitljivo

Poprsje nadesno

Rv: nečitljivo

Dvije Viktorije nasuprot?

Poklon Danijel Matošević.

41. 4. st.

Ae. 17 mm. Ae III.

Av: nečitljivo

Poprsje nadesno, dijadema.

Rv: nečitljivo

Podvodno istraživanje 2011, Sonda A, čišćenje od 2010. g.

42. 4.-5. st.

Ae. 9 mm. Ae IV.

Av: nečitljivo

Rv: nečitljivo

43. 4.-5. st.

Ae 11. Ae IV.

Av: nečitljivo

Rv: nečitljivo

44. 4.-5. st.

Ae. 13 mm. Ae IV.

Av: nečitljivo

Rv: nečitljivo

45. 4.-5. st.

Ae. 11 mm. Ae IV.

Av: nečitljivo

Rv: nečitljivo

46. 4.-5. st.

Ae. 13 mm. Ae IV.

Av: nečitljivo

Rv: nečitljivo

47. 4.-5. st.

Ae. 12 mm. Ae IV.

Av: nečitljivo

Poprsje nadesno, dijadema.

Rv: nečitljivo

48. 4.-5. st.

Ae. 8 mm. Ae IV.

Av: nečitljivo

Rv: nečitljivo

49. 4.-5. st.

Ae. 9 mm. Ae IV.

Av: nečitljivo

Rv: nečitljivo

50. 4.-5. st.

Ae. 13 mm. Ae IV.

Av: nečitljivo

Rv: nečitljivo

51. 4.-5. st.

Ae. 10 mm. Ae IV.

Av: nečitljivo

Rv: nečitljivo

52. 4.-5. st.

Ae. 8-9 mm. Ae IV.

Av: nečitljivo

Rv: nečitljivo

5. st.**53.** Prva polovina 5. st. (Arcadius (383.-395.-408.), Honorius (393.-395.-423.) ili Theodosius II. (402.-450.)

Ae. 11 mm (3 mm debljine). Ae IV.

Av: nečitljiv

Poprsje nadesno, biserna dijadema, dvije trakice.

Rv: []SA[]

Stojeća figura?

Prema nekim karakteristikama riječ je o nekom od navedenih careva. Neobična je debljina novca.

54. Honorius (395.-423.). Aquileia ili Roma. Oko 409.-410. g.

Ae. 16-18 mm. Ae III.

Av: [DNHONORI] VSPFAVG

Poprsje nadesno. U plaštu i oklopu, biserna dijadema.

rv: [GLORIARO]MANO[RVM]

Car stoji, pogled nalijevo. Lijeva noga lagano uzdignuta u korak nalijevo. Desnicu drži na glavi klečećeg zarobljenika s desne strane. Ljevicu ispruža nad podanika s lijeve strane, u znak milosti.

(BRÜCK 1961, 38)

55. Honorius (395.-423.). Siscia. Oko 409.-410. g.

Ae. 14-16 mm. Aes III.

Av: [DNHONORI VSPFA]VG

Poprsje nadesno. U plaštu i oklopu, dvije trakice s dijademom?

Rv: [GLORIARO MAN]ORVM

⊥
SM

Car stoji, pogled nalijevo. Desna noga lagano uzdignuta u korak nadesno. Desnicu drži na glavi klečećeg zarobljenika s lijeve strane. Ljevicu ispruža nad podanika s desne strane, u znak milosti.

(BRÜCK 1961, 38; *RIC* X, 338, 1359; Objavljeno: BEKIĆ 2001, 176, 177, kat.14).

56. Theodosius II.? (408.-450.). Oko 425.-455. g.

Ae. 10,5-11 mm. Ae IV.

Av: nečitljivo

Poprsje nadesno.

Rv: bez legende

Križ u vijencu.

(Objavljeno: BEKIĆ 2001, kat.15)

Uz Teodozija II., ovaj tip novca je kovao i Valentinijan III., ali ne toliko često.

57. 5. st.

Ae. 9 mm.

Av: nečitljivo

Rv: nečitljivo

58. 5. st.

Ae. 15 mm. Ae IV.

Av: []FAV[G]

Poprsje nadesno

Rv: nečitljivo

Prema izgledu portreta vjerojatno je riječ o Honoriju.

6. st.**59.** Mauricius Tiberius (582.-602.). Ravenna. Oko 582.-583. g.

Ae. 17-19 mm. 20 nummus.

Av: DNTIBERMAVRICPPAV

Poprsje nasuprot. S krunom, u desnici kugla s križem.

Rv: S S

X+X

⊥

RAVEN

(BMC str.157, 286, Pl. XIX-20; Objavljeno: MIRNIK – ŠEMROV 1998, 190; BEKIĆ 2001, 178, kat.16; MIŠKEC 2002, 270, kat.316).

7. st.**60.** Constans II. (641.-648.). Ravenna. Oko 659.-668. g.

Ae. 19 mm. Follis.

Av: Okrunjena poprsja Konstansa II. i Konstantina IV. nasuprot, iznad križ.

Rv: AN[]

m

⊥

R[AV]

Lijevo i desno od velikog slova m, stojeće figure Heraklija koji drži kraljevsku jabuku (*globus cruciger*) i Tiberija.

(BMC str 311, 204, Pl. XXXV-19)

STRATIGRAFSKI POKAZATELJI

Nalazi novca iz Veštra imaju vrlo mali stratigrafski značaj. Većina njih je slučajni nalaz, a oni iz iskopavanja nisu pronađeni *in situ* u nekom znakovitom sloju. Što se tiče njihovog rasporeda duž obale može se reći kako je najviše novca pronađeno na južnoj obali uvale i to posebice na kamenitom srednjem dijelu, a nešto manje bliže šljunčanom vrhu uvale ili na južnom rtu. Na južnoj obali u zemljanom profilu zamijećuje se velik broj zidova i tu je očito bilo naselje. Poneki pronalasci novca dublje u uvali mogu svjedočiti o kretanju po poljima, ali ne može se isključiti postojanje gospodarskih i stambenih zgrada na ovom mjestu. Na južnom rtu su zabilježeni nalazi ranoantičkih paljevinskih grobova u komorama ograđenim kamenim pločama ili tegulama. S obzirom na to kako je more ispiralo grobove koji se nalaze bliže obali, i tu se pokatkad mogu pronaći raniji primjerci novca.⁵ Na tom mjestu pronađeni su novac broj 2 i 3, za koje se može pretpostaviti da su bili grobni prilozi u 1. i 2. st.

Slika 2. Južna obala Veštra (L. Bekić).

Novac Domicijana (kat. 1) pronađen je prilikom arheoloških istraživanja antičkog mola po sredini južne obale. Mol je prema arheološkim nalazima okvirno datiran u cijelo 1. st. i u funkciji je bio do sredine 2. st. Domicijanov as je, doduše, pronađen u SJ 1 sonde A2 koji je miješanog karaktera i uglavnom se sastoji od nalaza naplavljenih prilikom ispiranja zemljane

⁵ Na tim informacijama zahvaljujem Danijelu Matoševiću, arheologu-amateru iz Rovinja. Također mu zahvaljujem za nekoliko primjeraka novca koja je pronašao na obalama Veštra i poklonio za potrebe naših istraživanja. To su kat. 2, 3, 5, 8, 11, 20, 28, 33, 40, 42, 49, 50, 51, 52, 54, 58.

obale. Vrlo vjerojatno je i ovaj novac u nj naplavljen prilikom ispiranja južne obale. Maksimianusov sestercij (kat. 4) pronađen je također na sredini južne obale, u blizini velikog kamena s utorom za tijesak.

Ostali novac koji potječe iz 4. i 5. st. pronalazi se posvuda od vrha uvale gotovo do samog rta. I na kraju, dva bizantska novca pronađena su na sredini južne obale, Mauricijev (kat. 59) istočno od mola u blizini rimskog bazena (podnice s hidrauličkom žbukom), dok je novac Konstansa II. (kat. 60) pronađen zapadno od mola, otprilike blizu zadnjih zidova koji vire iz obale. Ova dva nalaza uz keramiku 6. i 7. st. svjedoče nam o rasprostiranju najkasnijeg naselja Vistrum.

Novac Konstansa II. vrlo je značajan nalaz. Osim činjenice da su ovi novci rijetki, on pokazuje kako Vistrum nije bio uništen početkom 7. st., kao i mnogi drugi gradovi i naselja, već je na neki način funkcionirao sve do sredine 7. st.! Ovaj podatak neprocjenjiv je u okvirima proučavanja povijesti Rovinjštine.

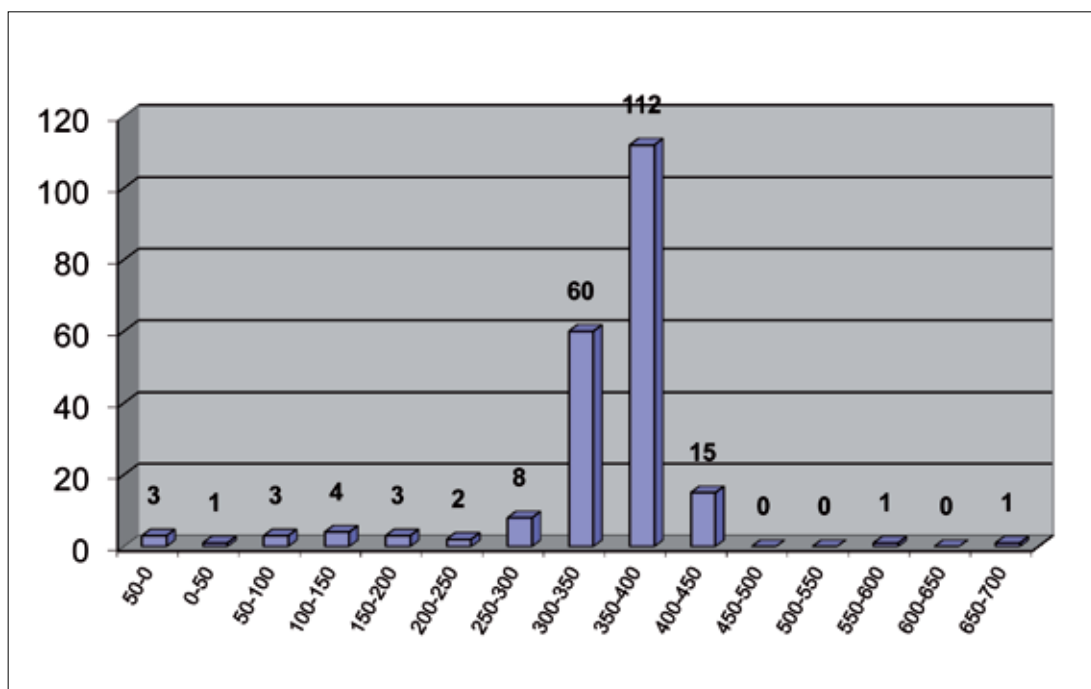
STATISTIČKI PODACI

Kao što je već rečeno, u *Die Fundmünzen der römischen Zeit (FMR)* za Hrvatsku objavljeno je sveukupno 316 kovanica iz Veštra, a na ovom mjestu objavljuje se dodatnih 60 komada. Usprkos tome što je riječ o značajnom zbroju od sveukupno 370 kovanica⁶, koji je potencijalno statistički značajan, velik broj kovanica vrlo je oštećen i ne može se odrediti ili su određena vrlo općenita. Stoga je ukupan broj novca pogodnih za analizu zapravo mnogo manji.

Dosada provedene statističke analize antičkih numizmatičkih nalaza u Istri i Primorju počesto daju zanimljive rezultate za istraživanje karaktera i datacije nalazišta, ali i optjecaja novca na tom području (BEKIĆ 2008, 2009a, 2009b, 2010). Iz ovih podataka mogu se dobiti podaci o intenzitetu naseljavanja nalazišta ili mikrolokacija unutar njih. Također je moguće proučiti pritijecanje novca iz velikih središta, ali i zamijetiti zanimljive druge pojave.

Ako pogledamo kako se razvijalo naseljavanje uvale Veštar, valja pogledati rezultate analize rasporeda novca po vremenskim razdobljima. Kako za sav novac nije poznata točna godina kovanja, kao osnovne jedinice određena su desetljeća i prema njima je novac okvirno raspoređen. U *FMR*-u i ovdje nalazimo 213 komada koji su mogli biti razmjerno dobro određeni za potrebe ove analize. Iz nje je razvidno, među ostalim, kako Veštar nije naseljen u doba osvajanja Istre, nego tek u doba cara Augusta, kada je zapravo i došlo do značajnog napretka u rimskoj organizaciji pokrajine i privrednom uzmahu. Otada Veštar kontinuirano djeluje, vjerojatno kao značajno gospodarsko imanje, možda s nekih dodatnim poletom u doba Antonina sredinom 2. st. Izrazita količina novca iz 4. st. posljedica je jednim dijelom tadašnje inflacije, ali je tu ipak prisutan takav nesrazmjer da je moguće u tome prepoznati proces pretvaranja nekadašnjeg gospodarskog imanja u jedno značajnije civilno naselje, koje nastaje sredinom 4. st. Ovo naselje svakako postoji i u 5. st., a prema dva preostala primjerka može se zaključiti kako život u njemu nije prestao do sredine 7. st. Treba naglasiti kako je novac 6. i 7. st. općenito rijedak, tako da su ova dva primjerka ipak statistički značajni u numizmatičkom pogledu.

⁶ Razlika u broju je višekratno objavljen novac Mauricija Tiberija.

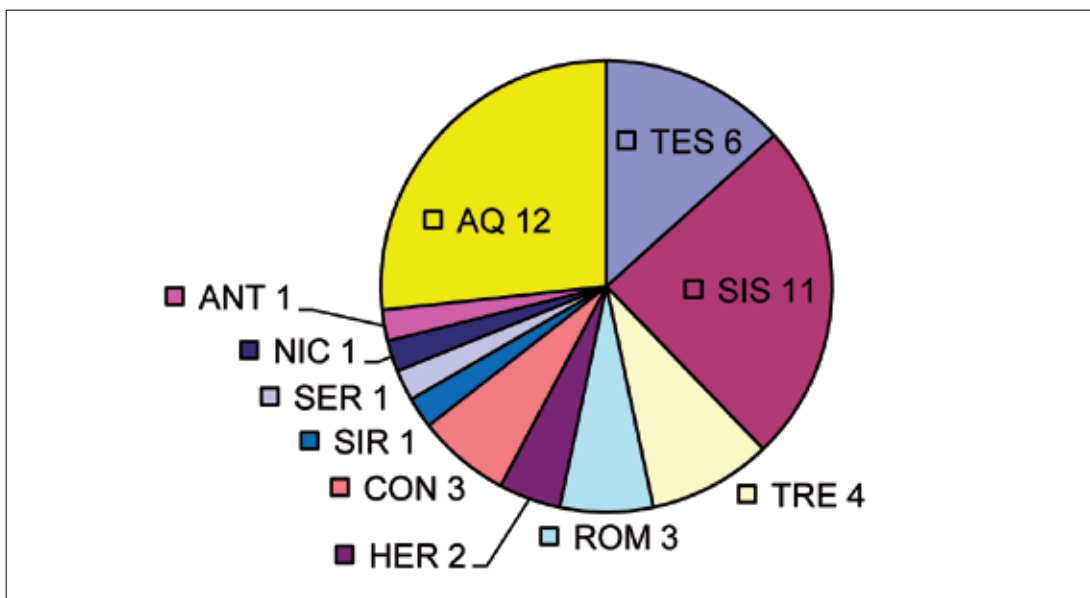

Slika 3. Veštar: Količina novca po razdobljima, 213 odredivih komada.

Druga analiza jest zastupljenost kovnica u prisutnom novcu. Za ovu analizu od sveukupno 370 pronađenih kovanica bilo je pogodno samo 36 kovanica iz *FMR* i dodatnih 9 iz ovog rada. To čini sveukupno 45 komada koji nam zorno pokazuju odakle je dopirao novac u Veštar.

Od kovničkih središta posebice se izdvaja Akvileja sa 12, a odmah uz nju to je Siscija sa 11 komada novca. Akvileja je ujedno i zemljopisno najbliža kovnica, dobro povezana morskim putem, pa je to razumljivo. Siscija je pak, kao vrlo značajna kovnica, očigledno bila usmjerena prema Jadranu, a to je vidljivo i iz brojnih nalaza u Rijeci, antičkoj Tarsatici (BEKIĆ 2009a, 188). Očigledno se novac iz Siscije osim po cestovnim mrežama u Panoniji širio i morskim putem uz Jadransku obalu.

Da je trgovina cvjetala pomorskim smjerovima vidimo i u činjenici kako je Tesalonika (Solun) zastupljena sa svojih 6 komada, ali nju prate i neke druge kovnice na grčkom uzmorskom području. Time se može reći kako je iza Akvileje i Siscije najviše novca u Veštar pristizalo morskim putem iz istočnog Mediterana. Ovaj podatak sukladan je i činjenici kako je među grubom kuhinjskom keramikom u Veštru najzastupljenija ona tzv. Egejskog tipa (BEKIĆ *et al.* 2011: 17, 18, 19). Moguće je i na osnovi toga naslutiti kako su se i proizvodi iz Veštra u velikoj mjeri izvozili na područje istočnog Mediterana.

Slika 4. Veštar: Zastupljene odredive kovnice.

ZAKLJUČAK

Arheološka istraživanja koja se provode već nekoliko godina u Veštru (BEKIĆ *et al.* 2011) kao i ova numizmatička analiza, ukazuju na to da se u uvali na kraju 1. st. pr. Kr. razvila rimska vila rustica. Za potrebe tog gospodarskog imanja izgrađen je dugačak kameni mol na južnoj obali, a bio je u funkciji tijekom 1. i 2. st., što je potvrđeno iskopavanjem i mnogobrojnim nalazima tog doba u slojevima rimskog morskog dna. Na južnoj obali nalaze se brojni, zasađa, neistraženi arhitektonski ostaci, koji su vjerojatno pripadali stambenim i gospodarskim objektima onog vremena. U to doba stanovnici su se pokapali na južnom rtu, na čijoj se obali ponekad mogu pronaći ostaci paljevinskih grobova i pratećih nalaza, posebice novca.

Razdoblje od 3. do 5. st. dokumentirano je, osim ovdje prikazanim numizmatičkim nalazima, također i brojnim nalazima keramike i stakla na obali, ali i pod vodom u uvali. Iz tog doba datiraju i rimski grobovi na južnoj obali koje je 1991. g. istražio Damir Matošević (STARAC 1995). U kasnoj antici, vjerojatno sredinom 4. st., u Veštru se na nekadašnjoj vili razvija značajnije civilno naselje. Posebice su značajni nalazi 6. i 7. st. Iz toga doba, osim ovdje prikazana dva brončana novca, se na obali također pronalaze brojni keramički i metalni nalazi.

Valja naglasiti kako je dosada na južnoj obali, na kopnu, pronađeno mnogo više nalaza iz kasne antike i bizantskog doba nego ranocarskih nalaza. To je očito i iz ovog kataloga novca, ali je jedini dosada istražen mol na južnoj obali datiran tek do sredine 2. st. To znači kako su brodovi u razdoblju od 3. do 7. st. pristajali na nekom drugom mjestu u Veštru. Re-kognosciranjem su prepoznata još dva mjesta na kojem su se mogli nalaziti molovi, pa će se arheološkim istraživanjem provjeriti i ti položaji.

KRATICE

- BMC** – WROTH, W. 1908 – *Catalog of Imperial Byzantine Coins in the British Museum, Vol. I*. London, 1908.
- FMRHr** – MIŠKEC 1992
- RIC II** – MATTINGLY, H. – SYDENHAM, E.A. 1926 – *The roman imperial coinage vol. II, Vespasian to Hadrian*. London, 1926.
- RIC IV (II)** – MATTINGLY, H. – SYDENHAM, E.A. – SOUTHERLAND C.H.V. 1938 – *The roman imperial coinage IV, part II. Macrinus to Pupienus*. London, 1938.
- RIC V** – WEBB, P.H. 1968 – *The roman imperial coinage vol. V, part II*. London, 1968.
- RIC VII** – BRUUN, P.M. 1966 – *The roman imperial coinage vol. VII, Constantine and Licinius (AD 313 - 337)*. London, 1966.
- RIC VIII** – KENT, J.P.C. 1981 – *The roman imperial coinage vol. VIII. The family of Constantine I (AD 337 - 364)*. London, 1981.
- RIC IX** – PERCE, J.W.E. 1951 – *The roman imperial coinage vol. IX. Valentinian I to Theodosius I*. London, 1951.
- RIC X** – KENT, J.P.C. 1994 – *The roman imperial coinage vol. X. The divided empire and the fall of the western parts (AD 395 - 491)*. London, 1994.

LITERATURA

- BEKIĆ, L.
- 2001. Rimski i bizantski novac iz Veštra. *VAMZ*, 3.s., 34/2001: 169-180.
 - 2008. Rimski novac iz pećine Laganiši. U: D. KOMŠO (ur.). *Pećina Laganiši - mjesto života i smrti*. Pula, 2008: 21-28.
 - 2009a. Antički numizmatički nalazi. U: L. BEKIĆ – N. RADIĆ-ŠTIVIĆ (ur.). *Tarsatički principij – Kasnoantičko vojno zapovjedništvo / Principia at Tarsatica - Late Roman Headquarters*. Rijeka, 2009: 183-226
 - 2009b. Podvodni numizmatički nalazi iz uvale Verige na Brijunima. U: L. BEKIĆ (ur.). *Jurišićev zbornik, Zbornik radova u znak sjećanja na Marija Jurišića*. Zagreb, 2009: 36-51.
 - 2010. Numizmatički nalazi s Dragonere. U: A. STARAC (ur.). *Dragonera, dva bisera*. Pula, 2010: 281-291.
- BEKIĆ, L. – VIŠNJIĆ, J. – PEŠIĆ, M. – BLOIER, M. 2011 – *Podvodna arheološka istraživanja uvale Veštar 2008. - 2010./Ricerche archeologiche subacquee nella baia di Vestre 2008 – 2010*. Rovinj, 2011.
- BRÜCK, G. 1961 – *Die Spätromische Kupferprägung*. Graz, 1961.
- MIRNIK, I. – ŠEMROV, A. 1998 – Byzantine coins in the Zagreb archaeological museum numismatic collection. *VAMZ*, 3.s., 30 – 31/1997 – 1998: 129-259.
- MIŠKEC, A. 2002 – *Die Fundmünzen der römischen Zeit in Kroatien, Abteilung XVIII, Istrien*. Mainz, 2002.
- STARAC, A. 1995 – *Antička grobnica u Veštru*. Rovinj, 1995.
- ZUCCON, B. 1993 – Brončani novac iz vremena Teodozijeve dinastije pronađen u Istri. *NumVij* 46/1993: 31-52

NUMISMATIC FINDS IN VEŠTAR BAY

The well-protected Veštar Bay is located to the south of the town of Rovinj, on the western coast of Istria. On some topographic maps and some old maps it is marked as Veštar Port or *Porto Vestre*. The bay has earned this name by being well-protected from strong winds – the *bora* (north-easterly) and *jugo* (south-easterly), and also due to the fact that it was traditionally used as a port. The very meagre ancient written sources mention this locality under the name of *Vistrum*. Until recently, not much had been written about the importance of Veštar as an archaeological site, nor as a port which had played a significant role throughout history, but the situation has changed significantly with the explorations carried out in the past ten years.

The archaeological excavations performed in Veštar for several years, and this numismatic analysis, suggest that a Roman *villa rustica* developed in the bay in the late 1st c. BC. For the purpose of this estate, a long stone pier was built on the southern side of the bay. The pier was in use during the 1st and 2nd centuries, which has been attested to by excavations and numerous finds from the period in Roman sea-bottom layers. On the southern side of the bay, there are numerous, and yet unexplored, remains of architecture, probably belonging to the residential and other estate buildings of the period. At that time, residents were buried on the southern promontory, and remains of incineration graves and accompanying finds, especially coins, can occasionally be found there. In addition to the numismatic finds presented in this paper, the period between the 3rd and the 5th centuries is also documented in numerous pottery and glass finds discovered both on shore and under water, in the bay. The Roman graves on the southern shore, excavated in 1991 by Damir Matošević, originate from the same period. In late antiquity, probably in the middle of the 4th century, an important settlement developed at the location of the former villa. Finds from the 6th and 7th centuries are particularly important: in addition to the two bronze coins described here, they include a number of pottery and metal finds discovered on the shore. It is worth mentioning that, to date, many more finds from late antiquity and the Byzantine period have been found on the southern shore, on land, than from the early imperial period. This is also demonstrated by this catalogue of coins, but the only pier investigated thus far on the southern side of the bay has been dated to a period ending in the middle of the 2nd century. This means that, between the 3rd and 7th c., ships landed somewhere else within Veštar Bay.

The field survey has indicated two additional possible locations of piers, and those positions will be investigated by further archaeological excavations. Recent exploration has provided us with a better understanding of the time and intensity of use of Veštar Bay as a port, and future exploration will focus particularly on the later periods of this site. This paper presents numismatic finds from Veštar Bay, discovered in the last few decades. The coins were found mostly on the sea shore, together with other archaeological artefacts, washed from the earth bank. Many building foundations are visible in the shore earth, and various other finds can also be seen there, such as pottery and metal objects dating from the period between the 1st and 7th centuries. Underwater archaeological excavations have been conducted on this site since 2008, and the numismatic finds presented here have been used in the analysis of results of the exploration carried out to date.